

DAVID GINARD I FÉRON

**L'OPOSICIÓ
ANTIFRANQUISTA
I ELS COMUNISTES
MALLORQUINS
(1939-1977)**

Pròleg de Pere Gabriel

**PUBLICACIONS DE L'ABADIA DE MONTSERRAT
1998**

Índex general

Pròleg, per Pere Gabriel	7
PRESENTACIÓ	13
1. ANTECEDENTS: LA RESISTÈNCIA COMUNISTA DE POST- GUERRA (1939-1948)	17
1.1. L'organització	18
1.1.1. Inicis i evolució del PCE clandestí a Mallorca	18
1.1.2. Implantació territorial i afiliació	20
1.1.3. Les detencions	27
1.1.4. La JSU i les Dones Antifeixistes	31
1.1.5. El PCE i l'Aliança Nacional de Forces Democràtiques	33
1.2. Les activitats	36
1.2.1. Premsa, propaganda i pintades	36
1.2.2. La tasca sindical	41
1.2.3. La lluita armada	44
1.3. La detenció de 1948	45
2. CRISI DE LA RESISTÈNCIA (1948-1968)	55
2.1. Guillem Gayà i el PCE.	61
2.2. Oposició Sindical Obrera a Mallorca	77
2.3. Les caigudes de 1964 i 1965	86
2.3.1. La detenció de juliol de 1964	86
2.3.2. La detenció de juny de 1965	91

2.4.	Cap a una nova etapa	96
3.	EL PCE I LA NOVA OPOSICIÓ (1968-1975)	103
3.1.	Organització i militància	105
3.1.1.	L'ingrés dels intel·lectuals	105
3.1.2.	Primers intents de renovació	114
3.1.3.	Rellançament organitzatiu	137
3.1.4.	Balanç	152
3.2.	Activitats i àmbits d'actuació	155
3.2.1.	Premsa i propaganda	156
3.2.2.	Manifestacions	169
3.2.3.	Les cotitzacions	171
3.2.4.	La joventut i els estudiants	175
3.2.5.	Les dones	181
3.2.6.	L'exèrcit	183
3.2.7.	L'Església	190
3.2.8.	La tasca dins el món cultural i profes- sional	194
3.2.9.	Les relacions amb el moviment veïnal	200
3.2.10.	El moviment camperol	204
3.2.11.	El moviment sindical	208
3.3.	La línia política. La qüestió nacional	215
3.4.	El PCE i l'antifranquisme mallorquí: els orga- nismes unitaris	247
4.	EPÍLEG: L'ESQUERRA I EL PCE DURANT EL POSTFRAN- QUISME: (1975-1977).	275
4.1.	EL PCE en la semiclandestinitat	278
4.2.	L'Assemblea Democràtica de Mallorca	293
4.3.	Les eleccions generals de 1977	302
FONTS	315
1.	Arxius	315
2.	Fonts orals	316
3.	Premsa	320
ÍNDEX ONOMÀSTIC	323

Pròleg

El text que té el lector a les mans és un bon llibre d'història sobre les resistències i les oposicions mallorquines al franquisme durant 1939-1977. Si no fos perquè el mateix David Ginard ens n'havia avançat algunes primeres dades, l'afirmació podria sorprendre. Encara ara és difícil de rompre la imatge d'una Mallorca no ja illenca, sinó aïllada; és a dir, la imatge interessada d'una Mallorca dretana i calmada, on no caben els conflictes socials. I, tanmateix, la historiografia contemporània mallorquina, gràcies molt en especial a l'esforç persistent de Josep Massot, descobrí fa ja un cert temps la guerra de 1936-1939 i la repressió franquista contra l'esquerra. Ara està afrontant no ja el franquisme, sinó la resistència. Una resistència, com veurem, no gens mitificada per David Ginard.

En el seu moment, aquest món resistent, tant a Mallorca com en el conjunt de l'Estat, fou un món amagat i invisible. Ben lluny de les pàgines dels diaris legals i de l'aparador de la vida més pública i oficial. Després, en els primers anys de la transició política i la construcció de la monarquia democràtica, el tema generà certament interès, però sovint aixecà protagonismes no sempre justificats. Actualment, en temps de commemoracions vintenes, semblen revifar-se tant l'interès com les afirmacions històricament injustificades. Cal adonar-se dels perills de les aproximacions superficials i poc treballades. Un publicisme determinat tendeix a situar la qüestió en el calaix de la nostàlgia. Un altre, en el de la simple i maniquea reivindicació política. Un

altre encara, en el del detallisme estèril. Per aquests camins hom no va gaire lluny i, de segur, perd dos fets fonamentals: per una banda, l'alè, les pors i els neguits de tot un seguit d'homes de carn i ossos, reals i concrets; per l'altra, la voluntat de comprensió històrica de la societat contemporània mallorquina en el seu conjunt.

Ara bé, la lectura del treball de David Ginard —hom ho nota des de la primera pàgina—, permet de reconèixer un estudiós que treballa amb professionalitat i metodologia històriques i no des de la immediatesa i l'espectacularitat periodístiques. Hi ha l'obsessió per l'ús rigorós i contrastat de les fonts (documentals i orals) i per la reflexió pausada adreçada a la comprensió dels grans mecanismes històrics que puguin explicar la societat contemporània mallorquina en el seu conjunt. Sobre aquest doble i ambiciós fonament l'autor aconsegueix d'anar revelant fets amagats i obllits interessats.

D'altra banda, si la base del llibre és una tesi doctoral, som lluny d'anàlisis eruditistes i redaccions amputloses. El llibre ens demostra que la professionalitat acadèmica no està renyida amb la vida i la sensibilitat. Hi ha en les seves pàgines un alè especial que prové d'una virtut molt important: ha parlat hores i hores amb molts protagonistes, amb un ventall ampli i variat de protagonistes. Gràcies a això, la seva història és una història no pas de conceptes abstractes, sinó d'homes i de dones concrets que s'implicaren en combats quotidians de lluita i d'autodefensa política. Combats que en el fons no eren estrictament de política de partit, sinó, d'una manera més àmplia, combats d'afirmació i esperança resistent de tota una cultura i un sistema de valors morals. És la història, en definitiva, d'unes militàncies obreres i populars ben concretes i reals.

Aquest tarannà permet a David Ginard establir una periodificació de l'oposició antifranquista mallorquina que combina, penso que molt suggerentment, uns certs canvis generacionals i unes realitats contextuais d'ampli abast.

En els anys quaranta, una primera etapa manté (personalment, políticament i estratègicament; històricament, en definitiva) una forta continuïtat amb la realitat del moviment obrer

illenc dels anys trenta, hereu directe de tota una llarga tradició. En aquest sentit, Ginard, com alguns altres estudis de llocs diversos, veu importants elements de continuïtat en els anys de la Guerra Civil de 1936-1939 respecte de les situacions anteriors i posteriors. En el cas mallorquí, i donat l'èxit de la revolta militar del juliol de 1936, els diversos grups de refugiats actius a Catalunya i Menorca asseguraren la permanència de la cultura política obrera i d'esquerres dels anys republicans. Significativament, els grups clandestins dels quaranta mantingueren la mateixa composició sociolaboral de la dels trenta. Ginard ho resumeix dient que eren obrers, mallorquins i catalanoparlants, amb una formació educativa bàsica, en un marc de petita i mitjana indústries i un sector de serveis no turístics. Tots, lògicament amb experiències i records recents de guerra. Arribada l'hora d'establir estratègies i justificar activitats, no podien escapar-se de la dinàmica que hom havia fixat entre feixisme i antifeixisme, una dinàmica que havia matisat i trencat anteriors obrerismes sectaris i rígids, oberts ara a la lluita política i la denominada «unitat antifeixista», que no era sinó el reconeixement de la importància de la democràcia i la cultura política d'esquerres per a la pròpia afirmació obrerista.

Ja en aquells primers anys fou palesa una de les característiques més punyents de la història que ens relata David Ginard. Ni els combats ni els programes mantenien una perspectiva espectral per a l'illa. A la pràctica, aquells grups, com havien fet les esquerres illenques anteriors, no consideraven cap política de participació activa en l'enderrocament del franquisme o l'avenç democràtic, sinó que més passivament i potser de manera més realista esperaven que des de fora arribarien temps millors (arran de la victòria dels aliats contra els alemanys i arran de la lluita antifranquista espanyola, per exemple). L'espera era ja molt: implicava una voluntat de resistència, una reafirmació en els propis paràmetres culturals d'esquerra i l'assumpció d'uns riscos personals ben dramàtics (sigui dit sense retòriques de cap casta).

No ha d'estranyar que les activitats que ens pot relatar Ginard no fossin grans i èpics moviments de protesta o sonats ac-